

Рашидов Н. Э.
б.ф.н., доц.,
Қувватов С. Қ.
Магистр
Бухоро давлат университети
(Бухара, Узбекистан)

ДЕНГИЗ КЎЛДАГИ БАЛИҚЛАР АКВАКУЛЬТУРАСИ

Аннотация. Мақолада Денгизкўлни жойлашган ўрни, ҳосил бўлиши, қадимдан балиқ овлаиб келиши тўғрисида, Денгизкўлдаги 13 хил балиқ турларини ўрганилганлиги ва айрим турини систематик таҳлили тўғрисида маълумотлар келтирилган.

Калит сўзлар: Ихтиология, систематика, фауна, экспедиция, дельта.

Аннотация. В статье представлена информация о местонахождении, образовании озера Денгизкуль, как из давна велась ловля рыбы, изучении 13 различных видов рыб в озере Денгизкуль и приведен систематический анализ некоторых видов.

Ключевые слова: Ихтиология, систематика, фауна, экспедиция, дельта.

Abstract. This state has illustrated researches which our scholars have been researching sepias of fish and have been informed 13 specias of fish in Dengizkul.

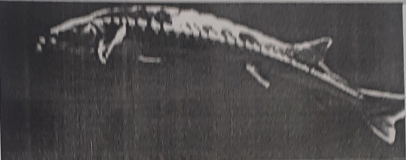

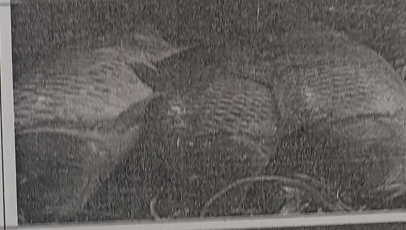
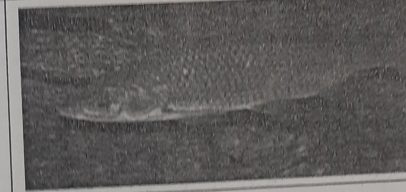
Key words: Ixtiology, sustematics, fauna, expedition, delta.

Бухоро вилоят Олот тумани марказидан 35 км жанубда Зарафшон дарёси ўзанининг қуйи қисмида, катта тектоник ботиқликнинг энг чуқур қисмини эгаллаган. Денгизкўл табиий сир синоатларга бой, шифобахш кўл ҳисобланган ва унинг пайдо бўлиши ҳам минг йиллардан кўп тарихга эга. Кўлнинг майдони 1950 йилларга қадар 7-10 минг га. Атрофида ўзгариб турган. 1950-60-йилларда янги ўзлаштириш ва ер ости сувларни (Когон, Бухоро, Жондор, Қорақўл ҳамда Навоий вилояти Қизилтепа туманларидан) Параллел зовури орқали Пойкент тарихий шаҳар қалъасининг жанубий қисмида жойлашган “Маллабой”, “Тошотар”, Қумсултон массивларига оқизилиб бархан қумлар оралиғида 1,5-2 минг гектарлик кўл пайдо бўлган (1-расм).

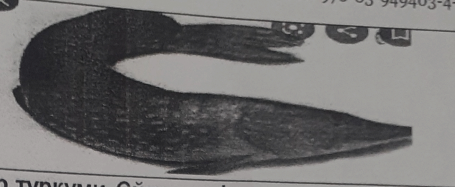
увилдириқларидан личинкалар чиқарилиб табиий ва синъий сув ҳавзаларига юборилмоқда.

Денгизқўлида овладиган балиқ турлари

1-жадвал

No	Baliq turlari	Baliqlarning ko'rinishi
1	Ship – Aspenser nudirsentris (Lov)	
2	Orol qizil ko'zi-Rutulus rutulus aralensis (Berg)	
3	Orol oqqayroi – Aspius aspius ibloides (Kess)	
4	Turkiston mo'ylovdori – Barbus copito concephalus	
5	Orol moybaliqi – chalcalburnus chalcoides aralensis (Berg)	

13

Ilonbaliq – channa argus
usarpochouskii

Карпсимонлар туркуми-Сйприниформес
Карплар оиласи- Сйпринидае
Зоғорабалиқ –(Сйпринус сарпио)

Тавсифи. Зоғора балиқ (Сйпринус сарпио) карпсимонларга мансуб тур. Узунлиги 50-60 см (баъзан 1 м гача) вазни 1,8-4,5 кг (баъзан 16 кг ва ундан ортиқроқ). Оғзи бошининг пастки томонида, сузгич қанотлари қизғиш товляниб туради. Зоғора балиқнинг тоқ (орқа, анал, дум) ва жуфт (кўкрак, қорин) сузгичлари мавжуд. Орқа ва анал сузгичларида биттадан тишли суяк нурлари, юқори лаби ва оғиз четларида бир жуфт мўйлови бўлади. Териси тангачалар билан қопланган. Ёш балиқда тангачадаги сегментлар сони 24-25, дум танасидаги сегментлар сони 14-15.

Тарқалиши. Ўрта, Қора, Азов, Каспий ва Орол денгизлари ҳамда Тинч океан ҳавзаларига қарашли дарё ва кўлларда, шунингдек, Сирдарё, Амударё, Зарафшон ва Мурғоб дарёларида тарқалган. Ареал чегарасида Европа зоғора балиғи (Зоғора балиқ сарпио), орол зоғора балиғи (Зоғора балиқ араленсис), амур –хитой зоғора балиғи (Зоғора балиқ ҳаематоптерус) ва Ветнам зоғора балиғи (Зоғора балиқ виридивиоласеус) деб аталадиган 4 кенжа турдан иборат. Жанубий денгизларга қуйиладиган дарёларда ярим ўткинчи гуруҳларни ҳосил қилади; денгизнинг дарё қуйиладиган жойларида яшайди. Зарафшон сувликларининг барчасида учрайди.

Морфологияси. Зоғора балиқ тухум қўйиш учун дарёга кўтарилади. 2-5 ёшида жинсий вояга етади. 98 мингдан 1,8 млн гача увилдириқ ташлайди. Апрель-июл ойларида тухум қўяди, елимсимон тухумлари ўсимликларга ёпишиб туради. Ёш балиқчалар зоопланктон билан озиқланади. Вояга етган даврда бентосдаги ўсимликлар ва ҳашаротлар личинкаси билан озиқланади. Ҳовуз хўжаликларида 2 ёшлигидан кейин тирик вазни 400 граммдан 1000 граммгача етади. Зоғора балиқлар чуқур бўлмаган оқмайдиган ёки секин оқадиган таги юмшоқ бўлган, яхши исийдиган ҳовузларда урчитилади. Нафас олиш учун кислородга бўлган талаби кам, жадал ўсиши учун 6-7 мг/л, ўртача ўсиши учун 3-3,5 мг/л бўлиши керак. Ҳатто энг паст 0,7 мг/л кислородли сувда ҳам яшай олади. Биологик жиҳатдан икра қўйиш бўйича Денгизкўл зоғораси фитофил гуруҳга тегишли. Икра қўйиш порсион усулда амалга ошади.